

GHYMES:

Héjavarázs

Indulatkifejeződések, érzelmetlített szavak, ősképek, ősgondolatok, őskérdések a művészi létérzékelés mélyéről dallamban és versben elmondva. Számomra ez a Ghymes-jelenség tőszavakban megfogalmazva.

Legújabb albumuk, a *Héjavarázs* (2002) – mely a hírek szerint máris platinalemezt – egy tág léptékű alkotói folyamat soron következő lépcsőfokaként értelmezhető. Az *Üzenet* (1993) a – mind a mai napig vállalt – népzenei és reneszánsz kereteket jelezte; a *Tűzugrás* (1996) valóban ugrásnak minősült, hiszen teljes egészében eredeti alkotás; a *Rege* (1998) a megtalált saját hang kibomlása olyan – jó értelemben vett – slágerekkel, mint a *Bazsarózsa*, a *Tánc a hóban*, a *Jézus ágyán* vagy a *Ne nézz hátra*. A *Smaragdvárosban* (2000) már bizonyos hangulati elsötétülést érzékelek, mely az egyéni létszorrongás, illetve az ezzel összefüggő 20–21. századi globalizációs kultúraváltság hangsúlyosabb megjelenítéseként értelmezhető – gondolok itt például a *Péncsaga* fojtott kezdésére, majd a refrén fanyar, népi meglátására: „Terjed a pénz szaga hét országon, / Büszke a bankos a bőrdíványon. / Alszik a lány, feje szépen billeg, / Kétezer év tudomány fel-szisszen.”

A *Héjavarázsban* a megkezdődött alkotói folyamatok bontódnak-bogozódnak tovább. A folklóralapozás láthatatlanná válik: nincs olyan dal e lemezen – ellentétben a korábbiakkal –, melyet az avatatlan fül népzeneinek hihetne. E tény mégsem szakítást, sokkal inkább belsővé válást jelez. A folklórtapasztalat a művészi tudat mélyére süllyedt, a készen kapott, illetve elsajátított hagyományos művészi formák és képek innen, a háttérből vesznek részt abban az ihletett élelenségben, amelyből a dalok megszületnek. Kevésbé jellemző immár a viszonylag rövidebb zenei, illetve szöveges egységek rituális-mágikus hatást keltő ismételtetése. Hangsúlyosabbá válik viszont az alkotói *önreflexió* (a *Johann* című dalban a művésszé avató angyal így alkuszik: „Mennyit kérsz a mindenért, hogyha semmi ennyiért, / Ujjad fájdul, megbolondul, rend a lelkedért.”), az *egyéni létszorrongás* (a *Vágyalkub*ban azt halljuk: „Félnek a szarvasok, / Régi joggal itt vadásznak / farkasok.”), a *lélek tépettsége* (a *Kés a szájban* című dalban így énekel a szerző: „Megriadó kis állat / Mersze vagyok itt nálad”), a *fanyar kulturális sötétben látás* (a *Pörög a mézben*: „Üzletel az angyal felszentelt ajkadon, / Jól keres a szegyéntől még szebb mámoron.”), az *artikuláltság határainak átlépése* (gondolok itt például a címadó dal héjavijjogására vagy a farkasugatásszerű hang-

ra máshol, de gondolok a hegedű és az énekhang hajlításaira és a hangtechnikai torzításokra is), határozottabb *a zenei bonyolultság és dinamika* igénye is (rockos és komolyzenei elemek megjelenése az *Állatfarm*ban vagy a *Johann*ban például). Ezt a fajta – Szarka Tamás törekvéseit kifejező – művészi alakulást egy szóval *nyugatisodásnak*, s az eredményt nyugat és kelet bizonytalan, de igen termékeny mérleghelyzetének nevezhetnénk.

Míg Szarka Tamás táltoszerűen a kereteket feszegeti, vele szemben Szarka Gyula reneszánsz keresetlen-

sége teremt egyensúlyt. Dalai a birtokát szemlélő, érzékeny-érzelmes lélek kifejeződései. Hírt hoz arról, mit jelent a lélek nyugalma, mit ér a megtartó erő, és mit a megkérdőjelezhetetlen életszeretet. Nem véletlen, hogy ő éneklí – bár testvére írja – a következő sorokat: „Mégis kalandra fel! / Utad reménység kísérje el! / Hogyha megérkezel, / Csodáljon őszöd, s fogadjon el!”

A Ghymes immár azon a ponton áll, ahonnan a művészösökre mint egyenrangú utód tekinthet; az ezzel járó hatalommal élnie kell.

FODOR MIKLÓS